

tánról és a magyar nyelvbe került bolgár—török jövevényszavak elméletéről ír (203—11), TOMPA JÓZSEF pedig Simonyi Zsigmondról (Zsigmond Simonyi: Le plus présent des disparus de la linguistique hongroise; 287—93); JEAN GERGÉLY a folklórlista Mátray Gáborral foglalkozik (93—106). Ebbe a csoportba sorolható KÖPECZI BÉLA tanulmánya is: II. Rákóczi Ferenc francia nyelvtudása (147—64).

d) Irodalmi témáról két tanulmány ír: MATTI KUUSI: Az egyenes beszéd mint a régi epikus költészet kronologizálásának kritériuma (165—74) és DEMÉNY JÁNOS: A Kalevala magyarországi hatása (57—60).

e) Magyar történelmi tárgyú tanulmányok: HENRY BOGDÁN a bizánci—magyar kapcsolatokkal foglalkozik (29—34), ALAIN DUCELLIER két velencei tervet ismertet, amelynek célja Zsigmond király meggyilkolása volt (61—6), J. BÉRENGER pedig az abszolutizmus elméleti alapjairól ír a XVII. századi Magyarországon (23—8).

KISS ANTAL

WOLFGANG P. SCHMID: **Alteuropäisch und Indogermanisch Abhandlungen der Geistes- und Sozialwissenschaftlichen Klasse.** Jahrgang 1968. Nr. 6. Verlag der Akademie der Wissenschaften und Literatur in Mainz (Wiesbaden). 18 1. (241—258)

Hans Krahe 1965-ben Tübingában bekövetkezett halála óta a híres „alt-europäische Hydronymie” első számú szakértője és kutatója W. Schmid göttingai professzor. Több cikkben, tanulmányban foglalkozott a Krahetől óeurópainak nevezett víznévanyag különböző kérdéseivel. Munkássága eddig arra irányult, hogy a Krahe-féle elméletet ért kritikákat megrostálja, s hogy saját kutatásai alapján néhány ponton módosítsa, illetőleg kiegészítse az óeurópai víznévanyagról való ismereteinket. A továbblépés föltétele ma az, hogy az eddig még feldolgozatlan, illetőleg csak részben feldolgozott területeken, például Észak-Németországban, Csehszlovákiában, Lengyelországban (de vö. KISS LAJOS: NyK. LXXI, 165—76), Magyarországon a víznév kutatás kellő mennyiségű és minőségű anyaggyűjtő és elemző munka után állást foglaljon a honi víznevek eredetének kérdésében. Az ilyen jellegű hazai kutatások ösztönzésére adunk egészen röviden, annotációszerűen hírt Schmid legújabb, e tárgykörben nagyon fontos tanulmányáról, amelyben Krahe elméletét fejleszti tovább. E rövid tanulmány ismertetését nagy fontosságán kívül az is indokolja, hogy Magyarországon viszonylag nehezen hozzáférhető sorozatban látott napvilágot.

Schmid hét pontban összegezi az óeurópai víznevekről való ismereteinket: 1. Európa víznevei történeti rétegződésűek; 2. a legrégebb réteg neveinek elterjedtsége nagyobb, mint azon nyelveké, amelyekben e nevek adatolva vannak;

3. Európa legrégebb névrétegének vízneveit, amelyek indoeurópai alapon megnyugtatóan magyarázhatók, óeurópainak nevezzük; 4. azoknak az Európában levő indoeurópai nyelveknek a történeti nyelvtana alapján, amelyek az óeurópai víznevek területén éltek vagy élnek, nem rekonstruálható egy csak ezekre jellemző közös előfok; 5. a fenti nyelvek szókincese alapján közös új szó (újonnan képzett szó) sem állapítható meg, a föltehető legbiztosabb esetekben sem; 6. az óeurópai víznévanyag alapján föltett egységes nyelv az indoeurópai volt; 7. az Európán kívüli nyelvek nyelvtani és szókincesbeli sajátosságai nagy számban megtalálhatók az európai víznévadásban. Ez azt jelenti, hogy az óeurópai víznévanyag az indoeurópai nyelvek egységét föltételezi. — Schmid dolgozatát Ernst Dickenmann, a Száva vízrendszerének feldolgozója ismertette és lényegében egyetértőleg nyilatkozott: „Somit kann ich der scharfsinnigen und konsequent durchgeführten These von Schmid grundsätzlich zustimmen” (IndogForsch. LXXIII, 366).

Az óeurópai hidronimia egyik legvitatottabb pontja ma az, hol húzódik e rendszer keleti határa, s hogy magyarázandók a víznévanyagban jelentkező szláv—balti—iráni egyezések és különbségek. Schmid külön dolgozatot szentelt e kérdés tanulmányozásának, amely „Alteuropa und der Osten im Spiegel der Sprachgeschichte” címmel 1966-ban jelent meg Innsbruckban, az Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft című sorozat 22. füzeteként. Az addigi kutatások alapján, Schmid összefoglalása szerint az óeurópai víznévrendszernek Kijevtől északra és nyugatra van nyoma, másutt nincs; vö.: „Die bisherigen Untersuchungen und Stichproben haben ergeben, daß die typischen alteuropäischen Gewässernamen nebst ihren Ableitungen südlich des Pripjet fehlen” (i. m. 12; az eredetiben végig ritkítva). Schmid véleménye szerint a balti—iráni nyelvhatár egyúttal az óeurópai víznevek keleti határát is jelenti. A balti—szláv—iráni kérdéskörhöz l. legújabban: V. PISANI: Baltisch, Slavisch, Iranisch (*Baltistica* V, 133—40).

KISS JENŐ

